

Zülmətdə parlayan ziya

Pedaqogika üzrə elmlər doktoru Zəhra Muradovanın "Zülmətdə parlayan ziya - Qazax Müəllimlər Seminariyası" adlı kitabı işıq üzü görüb.

Müəllif bu elmi-metodik vəsaitdə seminariyanın təşkilatçıları, ilk müəllimləri, tələbələri, eləcə də qadın məzunları barədə geniş məlumat verib. Eyni zamanda oxuculara seminariyanın qədim binasının yenidən bərpa olunması və onun nəzdində fəaliyyət göstərən ADA Universitetinin Qazax mərkəzinin təlim prosesi ilə də tanışlıq imkanı yaradıb.

Kitabın "Qazaxda ilk maarif ocağının yaranması" bölümündə Qazax Müəllimlər Seminariyasının təsis edilməsinə qədərki tariximizə qısa nəzər salınıb. Müəllif qeyd edib ki, zaman keçdikcə Azərbaycanın uzaqgörən və xalqın taleyini düşünən maarifpərvər şəxsiyyətləri təhsilə yenilik gətirməyə, onun mahiyyətində əsaslı dəyişikliklər etməyə çalışırdılar.

1876-cı ildə K.D.Uşinskinin layihəsi əsasında Gürcüstanın Qori şəhərində Zaqafqaziya Müəllimlər

Seminariyası (Qori Seminariyası) açıldı və Cənubi Qafqazda ibtidai sinif müəllimi hazırlayan orta pedaqoji təhsil müəssisəsi kimi fəaliyyət göstərdi. Həmin seminariyanın Tatar və digər şöbələrində lisan (dilçilik) dərsi deyən böyük maarifpərvər və ədəbiyyatşünas Firidun bəy Köçərli 1917-ci ildə, çar hökuməti devrildikdən sonra həmin şöbəyə inspektor təyin olundu. Tatar (Azərbaycan) şöbəsinin Qazax şəhərinə köçürülməsini məqsəduyğun hesab edən və bu istiqamətdə müvafiq işlərə başlayan Firidun bəy Köçərli bir sıra çətinliklərlə qarşılaşdı. Azərbaycan Xalq Cümhuriyyətinin (AXC) qurulmasından sonra həmin çətinliklər aradan qaldırıldı. AXC-nin xalq maarif naziri Nəsim bəy Yusifbəylinin imzaladığı qərara əsasən, Qori Seminariyasının Azərbaycan (tatar) şöbəsi Qazaxa köçürüldü.

"Onlar xeyirxahlıq üçün doğulmuşdular" bölümündə Azərbaycan tarixində xeyriyyəçilik fəaliyyətləri ilə tanınmış missionerlərdən söz açılıb. Qazax Müəllimlər Seminariyasının fəaliyyəti, azərbaycanlı uşaqların maariflənməsi üçün imkanı yetdiyi qədər kömək göstərən, 17 otaqlı imarətini belə seminariya-

ya bağışlayan Məşədi İbrahim ağa Kosalidan, Qazax kəndlərindən və digər bölgələrdən təhsil almaq üçün gələnlərin yaşayış yerlərini təmin etmək məqsədilə mənzilini təmənnsiz olaraq yataqxana kimi verən İsrail ağa Kərbəlayevdən, "təhsilin milliləşdirilməsinə onun məzmunundan başlamaq" ideyasını irəli sürən görkəmli maarifpərvər Firidun bəy Köçərliyə, Cümhuriyyət hökumətinin maarif naziri Həmid bəy Şahtaxtinskidən bəhs olunub. "Azərbaycan dilində yazılan ilk dər-

slik" adlı bölmədə müəllif 1882-ci ildə Tiflisdə "Qafqaz Kitabı Ticarəti" nəşriyyatında dərc olunan "Vətən dili" kitabı barədə məlumat verərək yazıb: "Bu kitab həmin dövr üçün çox gərəqli dərslik hesab edilirdi".

Kitabın sonrakı - "Qazax Seminariyasında təlim və tərbiyə məsələləri", "Seminariyada sinifdən xaric və məktəbdənkənar işlər", "Seminariyanın təhsilin inkişafında rolu", "Bir ocaqda iki maarif ziyası", "Qazax Müəllimlər Seminariyasının yitirmələri", "Qazax Müəllimlər Seminariyasının qadın məzunları" adlı bölmələrində müəllif Qazax Müəllimlər Seminariyasının milli təhsilimizin inkişafında səmərəli fəaliyyətini, əvəzsiz rolunu diqqətə çatdırıb.

Kitabın "ADA Universitetinin Qazax Mərkəzi" bölümündə bir vaxtlar xeyriyyəçi Məşədi İbrahimin seminariyaya bağışladığı, təxminən 130 yaşlı binanın bərpasından sonra, 2022-ci ilin oktyabrında ADA Universitetinin Qazax Mərkəzinin fəaliyyətə başlamasından bəhs edilib.

Z.FƏRƏCOVA,
"Azərbaycan"